

KUNSTEN

[K] VERSAILLES ZONDER LODEWIJK XIV. DE FOTOGRAFIE VAN JACQUELINE HASSINK

Binnen het breed uitwaaierende oeuvre dat Jacqueline Hassink in amper twintig jaar tot stand heeft gebracht, zijn het de tafels van de macht waarin haar artistieke stempel bij uitstek verankerd is. Die tafels vullen de bestuurskamers van de grootste multinationale bedrijven. Hassink exposeerde de foto's ervan in belangwekkende musea en won er in de zomer van 2013 de Dutch Doc Award mee. Door haar systematische aanpak ontvouwt zich in de foto's de materiële eloquentie van de koninkrijken van het kapitaal. De bestuurders zien we niet, hoogstens belooft de strakke rij stoelen waarmee de tafel is omringd incidenteel hun aanwezigheid bij de vergaderingen waar de beslissingen worden genomen die onze economieën gaande houden.

De bovenvermelde prijs was voor het bijbehorende boek. In *The Table of Power 2* zijn de tafels afgebeeld en van context voorzien. Het is een gewichtig boek, wat omvang betreft het tegenovergestelde van het eerste *The Table of Power*, dat in 1996 uitkwam en het formaat van een paspoort heeft. Hassink heeft in het tweede boek de uitgangspunten van het eerste aangehouden: ze koos de veertig hoogst genoteerde bedrijven van Europa, volgens de ranglijst van het Amerikaanse *Fortune's*

Global 500. Dat ze dit nogmaals deed, hangt samen met de recessie die eind 2007 inzette. Ze wilde in 2009 (het project liep van 2009 tot 2011) kijken hoe het economische landschap er op dat moment uitzag. Omdat de terugval met de banken was begonnen, selecteerde ze ditmaal ook de grootste financiële instellingen. Vanzelfsprekend wilden niet alle besturen de fotografe toegang verlenen tot hun Heilige der Heiligen, en soms waren er praktische redenen die haar bezoek verhinderden. Niettemin is het ongelooflijk dat ze voor het eerste boek eenentwintig ja's kreeg en voor het tweede boek negenentwintig. Drie bedrijven figureren in zowel het eerste als het tweede boek (Volkswagen, Eni en Siemens). Opvallend is dat van alle drie de bestuurskamers opnieuw zijn ingericht, zodat wellicht mag worden geconcludeerd dat de stijl van het interieur de wens weerspiegelt om gelijke tred te houden met de tijdgeest. Of de avant-garde. De banken daarentegen, gebaat bij vertrouwen en traditie, koesteren hun neoklassieke inrichting. De foto's die niet gemaakt konden worden, kregen een bladzijde met een X.

Hassink is al vele jaren gefascineerd door de rol van tafels als symbool van maatschappelijke codes. Het begon in Oslo in 1993. Toen ze er tijdens een workshop geïntrigeerd raakte door Henrik Ibsens gebruik van tafels in het toneelstuk *Peer Gynt*, vatte

Een pagina uit het kunstboek *The Table of Power 2* © Jacqueline Hassink.

ze het idee op om de camera aan te wenden en in Oslo betekenisvolle tafels te fotograferen (*The Oslo Project*, 1993). Hoewel foto's van Noorse steengroeven nog herinneren aan haar beeldhouwers-natuur, is Hassinks reputatie sindsdien verbonden met fotografie.

In haar boek *Mindscales*, dat in 2003 de gelijknamige tentoonstelling in het Amsterdamse museum Huis Marseille begeleidde, vormen tafels onder meer de aanleiding om het onderscheid tussen privé en publiek te onderzoeken in vertrekken waar die naast elkaar bestaan of in elkaar overvloeien. Haar masterplan kent in *Mindscales* verscheidene subgenres, al gaat het ook dan stevast over de hoogste kapitalistische regionen. Zo is er een serie paskamers van dure modemerken, in minimalistische soberheid ontworpen voor de exquisite smaak van beroemde klanten. In *Mindscales* merkt Hassink op dat veel bedrijven terughoudend zijn om de tuin te laten fotograferen. Het is tekenend voor haar gedrevenheid dat ze het er niet bij heeft laten zitten en verbijsterend mooie Japanse tuinen is gaan fotograferen. Niet in relatie tot de zakenwereld ditmaal, maar voortkomend uit de serie met paskamers *Haute Couture Fitting Rooms, Paris*. De tuinen (*View, Kyoto*) worden herfst 2014 geëxposeerd in Huis Marseille en Hatje Cantz, de uitgever van *The Table of Power 2*, brengt ook een boek uit dat *View*,

Kyoto gaat heten. Zodat haar verzamelaars zich weer tot aanschaf zullen haasten.

Aan de meeste onderzoeksthema's (soms lopen haar projecten door) heeft Hassink aparte boeken gewijd, zoals *Female Power Stations: Queen Bees, Car Girls* en *Arab Domains*. Het recente boek uit 2012, toegespitst op die ene soort, de tafels van de macht, vertoont een heldere, meeslepende samenhang. Niet alleen treffen de tafels je recht in het gezicht zoals ze daar over anderhalve pagina zijn uitgespreid, ook de economische nieuwsgierigheid wordt ruimschoots bevredigd. In deel twee van dit boek, getiteld *laboratory*, staan talloze gegevens over zaken als winsten, verspreiding van de bedrijven over continenten, financiële ontwikkelingen sinds de laatste vijftien jaar, de steden met de meeste bedrijven, voornamen van de CEO's enzovoort. In dit deel heeft de kunstenaar samen met een researchteam onderzocht hoe het economische landschap tussen 1995 en 2010 in Europa is veranderd.

De data zijn vervat in lijsten, grafieken en kleurtabellen. Het kan niet anders of hier hebben Jacqueline Hassink en grafisch ontwerper Irma Boom (ze maken al tien jaar samen de boeken) veel plezier aan beleefd. Beiden combineren een strakke, planmatige, consequente aanpak met een hang naar visuele weelde – leesbaar bijvoorbeeld in een uitbundig kleurgebruik dat dan wel weer spaarzaam

Zelfportret van Jacqueline Hassink in de vergaderzaal van de bedrijfstop van GDF Suez

© Jacqueline Hassink.

en uiterst subtiel op het papier is geplaatst. Deze grafische luxe doet niets af van het feit dat *The Table of Power 2* een serieuze bron is voor gevorderd economisch onderzoek.

Nu begeleiden veel fotografen hun beeld met relevante informatie, maar in dit geval gaat het om echte vakkennis. Hassink is oprecht in economie geïnteresseerd, ze haalde op school de hoogste cijfers. Toen ze 28 werd, afgestudeerd was als beeldhouwer en klaar stond voor een carrière in de kunst, riep haar vader haar bij zich, zo heeft Hassink me tijdens een kort verblijf in Amsterdam verteld. Zelf had vader Hassink op die leeftijd een bedrijf opgericht dat tot een grote onderneming was uitgegroeid. Zijn dochter was in staat het bedrijf over te nemen en voort te sturen. Hij plaatste haar voor de keuze. Het was een beslissing die je maar eenmaal kunt nemen. Zij koos voor het kunstenaarschap. Het bedrijf werd korte tijd later verkocht. *The Table of Power 2* is opgedragen aan haar vader en – *in loving memory* – aan haar moeder, die beiden de aanvang van het project in 1993 mogelijk hebben gemaakt. Als je iets weet van deze achtergrond, begrijp je beter

hoe het mogelijk is dat een en dezelfde persoon in twee jaar tijd met veertig bedrijven contact maakt, vragenlijsten stuurt, naar eenentwintig steden reist, haar foto's schiet, tekeningen en notities maakt en het project afsluit met een uiterst secuur en informatief boek, met eigen teksten die uitmunten in helderheid en efficiëntie. Ze runt haar kunstprojecten als een bedrijf.

Hoe ondernemend ze ook is en hoe registrerend ze als fotograaf ook te werk gaat, toch blijkt Jacqueline Hassink voor alles een kunstenaar. Ze heeft originele ideeën en begeeft zich op ongebaande paden – wat in haar geval een veelvuldig gebruik van vliegtuigen en taxi's impliceert. Neem alleen al die interesse voor het hart van het kapitalisme. Van kunstenaars zijn we gewend dat ze een licht anarchistische of linkse houding manifesteren, sommigen nemen bij voorkeur activistisch afstand. Door Hassinks interesse echter krijgt het publiek voor het eerst een verbluffend inkijkje in ontoegankelijke bastions. Haar foto's laten ons binnenglippen in nooit eerder geziene kapitalistische constructies. De rijke materialen en de strakke

samenhang van de interieurs blijven plakken aan je blik en bovendien ga je, omdat ze afwezig zijn, fantaseren over de mannen en die ene vrouw die er thuishoren en over de zaken die er afgehandeld worden. Aardig is het lezen van de eromheen genoteerde feitjes: de cappuccino die werd aangeboden, de man die een lamp verwisselde en staand op het immense tafelblad een lilliputter leek, de laatste pluusjes die met stoffers aan lange stelen werden weggepoetst. Die bescheiden portie *“making of”* relateert het onverbidelijke karakter van het werk.

Gezien Hassinks toewijding wekt het geen verbazing dat de foto's zelf veel meer zijn dan een registratie. Terwijl ze gebruikmaakt van het aanwezige licht en een mediumformaat camera met ISO 100 film, kiest ze haar standpunt heel precies. Steeds is er de suggestie van uitzicht, letterlijk, via gordijnen of in spiegels. Deze visuele vluchtlijnen combineert ze met geraffineerde stelsels van uiteenlopende ritmes. Het is alsof je, ongeacht de toch op hebzucht en dominantie gebaseerde bedrijfscultuur, schoonheid ziet opwellen en muziek hoort spelen. Versailles zonder Lodewijk XIV, zoiets dringt zich op. De ware kunstenaar toont en tovert tezelfdertijd. Zelfs als dat gebeurt op basis van een taxonomische ordening en de droge klik van de camera.

TINEKE REIJNDERS

www.jacquelinehassink.com
